

LASTEN KULTTUURIT TUTUIKSI

Menetelmiä monikulttuuriseen varhaiskasvatukseen

Anna-Maria McNab ja

Marjo Mäkelä

Opinnäytetyö, kevät 2018

Diakonia-ammattikorkeakoulu

Sosiaalialan koulutusohjelma

Sosionomi (AMK) + lastentarhan-

opettaja

TIIVISTELMÄ

McNab, Anna–Maria & Mäkelä, Marjo. Lasten kulttuurit tutuiksi. Menetelmiä monikulttuuriseen varhaiskasvatukseen. Kevät 2018. 35 s., 2 liitettä. Diakonia-ammattikorkeakoulu, Sosiaalialan koulutusohjelma, Sosionomi (AMK) + lastentarhanopettaja.

Suomessa maahanmuuttajataustaisen lapsen kotoutumisen ensi askeleet otetaan usein varhaiskasvatuksen piirissä. Lapselle tarjotaan tukea omaan äidinkielen sekä suomen kielen oppimiseen. Sen lisäksi lapsella tulee olla oikeus kasvaa molempiin kulttuureihin. Varhaiskasvatuksessa ohjataan lapsen perhettä kotoutumisprosessissa ja lapsen yksilöllisyyden huomioivassa kasvatuksessa.

Tutkimuksellinen produktio koostettiin haastatteluista, raportista ja menetelmäoppaasta. Tavoitteena oli tutkia, miten kulttuurinen moninaisuus huomioidaan Rauman kaupungin varhaiskasvatuksessa. Varhaiskasvatuslaki sekä valtakunnallinen että paikallinen varhaiskasvatussuunnitelma velvoittavat varhaiskasvatuksen ammattilaisia huomioimaan lasten kulttuuritaustat työssään. Tarkoituksena oli levittää tietoa monikulttuurisuuskasvatuksen tärkeydestä varhaiskasvatuksen piirissä.

Aineistonkeruumenetelmänä käytettiin haastattelua kartoittamaan käytössä olevia monikulttuurisuuden tukemisen menetelmiä. Haastatteluun valikoitui sekä yksityisiä että Rauman kaupungin yksiköitä. Vastaajat olivat 3–5-vuotiaiden ryhmissä toimivia varhaiskasvatuksen ammattilaisia. Kysymysten toimivuutta testattiin koehaastattelun avulla. Menetelmäopas koottiin haastattelutulosten perusteella. Lisämateriaalina käytettiin pääkaupunkiseudulla toteutuneita ohjelmia sekä kulttuurien moninaisuuteen liittyvää lähdekirjallisuutta. Haastattelutulosten perusteella pääteltiin, että monikulttuurista varhaiskasvatusta voidaan kehittää edelleen Raumalla. Opas tarjoaa mahdollisuuden varhaiskasvatuksen ammattilaisille jakaa hyväksi havaittuja menetelmiä ja käytäntöjä monikulttuuritaustaisten lasten sekä heidän perheidensä kanssa tehtävään työhön. Opasta voidaan soveltaa koko varhaiskasvatuksen kentällä. Opas muodostui helppolukuiseksi, että se voisi innostaa lukijaansa kehittämään monikulttuurisuuskasvatusta edelleen. Oppaasta pyydettiin palaute, joka oli positiivista ja käyttöönottoon kannustavaa.

Asiasanat: maahanmuuttajataustainen lapsi, menetelmäopas, monikulttuurisuus, varhaiskasvatus, varhaiskasvatussuunnitelma

ABSTRACT

McNab, Anna-Maria and Mäkelä, Marjo. Methods for multicultural early education. 35 p. 2 appendices. Language: Finnish. Pori, Spring 2018. Diaconia University of Applied Sciences. Degree Programme of Social Services. Option in Social Services and Education. Degree: Bachelor of Social Services.

Children have a right for their multicultural and diverse backgrounds being taken into consideration and included in the early years education. The right for this is based on the early education law and the early education plan which the professionals in the field must abide by. The objective of this thesis was to find out how cultural diversity is taken into consideration and which methods are being used to support it in early education settings in Rauma city. The aim of the thesis was to spread knowledge and widely used methods of multicultural and diverse aspect in the field of early education and the professionals in Rauma. This is due the number of families from multicultural backgrounds have increased rapidly in the recent years. The aim of the guide is to provide early education professionals an opportunity to share simple tips, ideas and advice which can be used during day to day work with the children.

The thesis is divided into two separate parts. First part is the report which include interviews with early education teachers working in day-care facilities in Rauma. The second part of the thesis is a guide which is based on and inspired by the interviews which were used as a method to collect required information and content for both parts.

Results of the interviews showed that more development is required in considering multicultural backgrounds of children in early education in Rauma. It became apparent that many professionals can learn from each other as well as from the sources based on our wider research on multicultural education in Finland. The results of the interviews may indicate that multicultural early education methods require further discussion and development in Rauma. Therefore, the conclusion can be made that the guide can work as a starting point in advancing multicultural early education in Rauma. Feedback received from the product indicate a positive reception and forecast for its usage in early education in Rauma.

Keywords: Children, diverse backgrounds, early education, early education plan, guide, methods, multicultural,

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	5
2 TUTKIMUSMENETELMÄ JA TUTKIMUSTIETOA	7
2.1 Menetelmänä laadullinen tutkimus	7
2.2 Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus	8
2.3 Tutkimustietoa monikulttuurisuuden huomioinnista	9
3 MONIKULTTUURISEN VARHAISKASVATUKSEN PERUSTEET	10
3.1 Varhaiskasvatuslaki	11
3.2 Valtakunnallinen varhaiskasvatussuunnitelma	12
3.3 Teoreettiset viitekehykset ja tilastointi	13
4 TUTKIMUKSEN TOTEUTUMINEN	16
4.1 Aineiston keruu haastattelemalla	18
4.2 Haastattelun tulokset	19
4.3 Lapsen kulttuuriin perehtyminen ja käytettävät menetelmät	20
4.4 Perheiden toiveet ja osallisuus	22
5 PRODUKTION TOTEUTUMINEN	24
5.1 Tavoitteet ja lähtökohdat	24
5.2 Suunnitteluvaiheet	25
5.3 Oppaan käyttötarkoitus	27
5.4 Palaute	27
6 POHDINTA	29
LÄHTEET	33
LIITE 1: Haastattelukysymykset	36
LIITE 2: Opas: Lasten kulttuurit tutuiksi – Menetelmiä monikulttuuriseen varhais- kasvatukseen	37

1 JOHDANTO

Suomi on monikulttuurisempi kuin koskaan ennen. Asukasluvultaan Suomen suurimmissa kaupungeissa maahanmuuttajataustaisia perheitä on ollut pidempään kuin pienemmillä paikkakunnilla. Varhaiskasvatuksen käytännön työhön tarvitaan vinkkejä, joilla maahanmuuton seurauksena perheiden monikulttuurisuus pystytään huomioimaan. (Ahonen 2017, 49.) Monikulttuurisuus on käsite, jolla on monia merkityksiä ja osa-alueita. Sen osa-alueiksi voidaan liittää muun muassa maahanmuuttajat, uskonnot, sukupuolisidonnaisuus, seksuaalinen suuntautuminen, sosiaaliluokka, syrjäytyminen ja vammaisuus sekä eri kielet, kulttuurit ja maailmankatsomukset. (Paavola & Talib 2010, 26–27.) Tässä opinäytetyössä olemme keskittyneet maahanmuuttajataustaisen lapsen ja hänen perheensä äidinkielen ja kulttuurin huomioimiseen, sillä viimeisen vuosikymmenen aikana maahanmuutto on ollut huomattavassa nousussa myös Raumalla.

Opinnäyteprosessimme alkoi syksyllä 2016 ideasta, että parityömme voisi liittyä monikulttuurisuuden huomiointiin varhaiskasvatuksessa. Varhaiskasvatuksen käsikirjan innoittamina kiinnostuimme tutkimaan, miten maahanmuuttajataustaisen lasten erilaiset kulttuuritaustat otetaan huomioon ja miten niitä tuetaan Rauman varhaiskasvatuksen yksiköissä. Halusimme selvittää maahanmuuttajataustaisen lapsen apuna käytettäviä menetelmiä yhteen ja koota niistä oppaan kaikkien varhaiskasvattajien käyttöön. Maahanmuuttajataustaisella lapsella tarkoitamme lasta, jonka äidinkieli on joku muu kuin suomi, ruotsi tai saame. Lapsen vanhemmat tai toinen vanhemmista on maahanmuuttajataustainen tai paluumuuttaja.

Tutkimuksellisessa alkukartoituksessa ja produktioprosessissa olemme keskittyneet varhaiskasvatussuunnitelman kulttuurisen osaamisen osa-alueen tarkasteluun, joka kattaa monikulttuurisuuden huomioimisen. Kypsyttelimme ideaa ja pohdimme erilaisia mahdollisia toteutustapoja. Meistä luotettavin toteutustapa tutkimukselle oli henkilökohtainen haastattelu, jolla kartoitetaan tällä hetkellä käytössä olevia menetelmiä. Tulosten perusteella kokosimme oppaan, jonka

jaamme Rauman kaupungin varhaiskasvatuksessa työskenteleville ammattilaisille. Haastattelemalla olemme selvittäneet, miten monikulttuurisuus huomioidaan Rauman kaupungin varhaiskasvatuksessa. Valitsimme tutkimuskohteeksemme Rauman kaupungin, jolta haimme tutkimuslupaa. Haastattelut toteutettiin lokakuun alussa heti tutkimusluvan saatuamme. Kävimme haastattelemassa henkilökohtaisesti päiväkodeissa. Haastateltavamme olivat 3–5-vuotiaiden ryhmissä toimivia varhaiskasvatuksen ammattilaisia. Haastattelimme kaikkia haastattelupyyntöömme vastanneita. Tarkoituksemme on saattaa lapsen monikulttuurisuuden tukemisen hyvät ja toimivat käytännöt sekä menetelmät koko varhaiskasvatuksen tietoisuuteen ja avuksi käytännön työhön. Produktiomme oli opas, johon olemme haastattelujen lisäksi käyttäneet materiaalina pääkaupunkiseudulla toteutuneita ohjelmia sekä kulttuurien moninaisuuteen liittyvää lähdekirjallisuutta. Olemme koonneet oppaaseen maahanmuuttajataustaisten lasten tukemisen kannalta hyödyllisiksi kokemamme menetelmät ja kirjallisuusluettelon.

2 TUTKIMUSMENETELMÄ JA TUTKIMUSTIETOA

Laadullinen tutkimus on toimiva menetelmä selvittämään ihmisten toimintaa, asenteita ja ideoita. Aineisto kerätään joko yksilö- tai ryhmähaastatteluna. Tee-mahaastattelu toimii, kun tavoitteena on kerätä tietoa jostakin tietystä teemasta. Toiminnallisessa opinnäytetyössä riittää usein suuntaa antava tieto, joten haas-tattelujen puhtaaksi kirjoittaminen ei ole tarpeen. Kerättyä aineistoa voidaan käyt-tää suoraan lähteenä, joten aineiston analysointia ei tarvita. (Vilkkä & Airaksinen 2003, 63–64.) Tässä luvussa kuvaamme opinnäytetyömme toimintaympäristöä sekä pohdimme tutkimuksemme luotettavuutta ja eettisyyttä.

2.1 Menetelmänä laadullinen tutkimus

Laadullisessa tutkimuksessa aineisto kerätään haastattelemalla, kyselyin, ha-vainnoimalla tai olemassa olevan tiedon avulla. Eri menetelmiä voidaan käyttää laadullisessa tutkimuksessa rinnakkain tai yhdisteltynä. Ammattilaisten menetel-miä ja toimintaa selvitettäessä on järkevintä kysyä siitä heiltä haastattelemalla. Etuna haastattelussa on joustavuus ja mahdollisuus oikaista haastateltavan vää-rinymmärrykset. Haastateltavan kanssa haastattelu-aikaa sovittaessa kerrotaan kyselyn aihealue, jolloin haastateltavalla on mahdollisuus tutustua aiheeseen en-nakkoon. (Tuomi & Sarajärvi 2011, 71–73.) Pitkällisen pohdinnan perusteella, päädyimme kartoittamaan Rauman kaupungin varhaiskasvatuksessa käytössä olevat lasten monikulttuurisuuden tukemisen menetelmät haastattelujen avulla. Aluksi pohdimme menetelmäksi postitettavia kyselylomakkeita, mutta tulimme sii-hen tulokseen, että luotettavimmat sekä todellisuutta parhaiten refleктоivat tutki-mustulokset voidaan varmimmin saavuttaa henkilökohtaisesti haastattelemalla. Täten kykenimme välttämään tulkintavirheitä sekä saavuttamaan korkeamman vastausprosentin.

Laadullisen tutkimuksen tuloksia analysoidaan perusanalyysimenetelmällä, jossa valitaan kiinnostava asia, mikä nousee esiin aineistosta. Sen jälkeen koko ai-neisto käydään läpi ja merkitään asiat, jotka kuuluvat tarkasti rajattuun ja valittuun

kiinnostuksen kohteeseen. Kaikki muu jätetään pois tutkimuksesta. Jäljelle jäävä aineisto käydään läpi ja jaotellaan ja kirjoitetaan siitä yhteenveto. Yhteenvedossa kerrotaan kaikki tuosta valitusta kohteesta. (Tuomi & Sarajärvi 2011, 91–92.)

Haastattelu on haastattelijan johtama keskustelu aiheesta, josta halutaan tietoa. Haastattelututkimuksessa kannattaa varautua motivoimaan ja houkuttelemaan henkilöitä osallistumaan haastatteluun. Tutkimuksen aihepiiri on usein syynä haastattelusta kieltäytymiselle. (Eskola & Vastamäki 2007, 25, 38–39.)

2.2 Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus

Tulokset vaikuttavat tutkimuksen eettisyyteen. Haastattelu on avoin tiedonkeruumenetelmä, jossa on vaikea ennakkoon punnita eettisyyttä. Tutkijan on huolehdittava tutkimuksen laadukkuudesta, jotta eettisyys säilyy. Tutkimusta on tehtävä positiivisessa hengessä eli on tarpeen olla kiinnostunut ihmisen hyvästä. (Tuomi & Sarajärvi 2011, 125, 127, 129.) Ammatilliselle positiivinen asenne on tärkeää. Tulevina ammattilaisina olemme oppineet positiivisuuteen ja sitä kautta lähestymiseen. Olemme kohdelleet haastateltavia kunnioittavasti ja tasapuolisesti.

Tutkimuksissa tärkeää on virheettömyyteen pyrkiminen. Havaintojen tulee olla luotettavia ja puolueettomia. (Tuomi & Sarajärvi 2011, 134–135.) Henkilökohtainen haastattelu oli mielestämme luotettavampaa kuin kyselykaavakkeen täyttö, siksi valitsimme sen. Henkilökohtaisen haastattelun etuna oli kattavampien vastausten saanti, koska asiaa pystyi pohtimaan laajemmin kuin vastaamalla kirjallisesti esitettyihin kysymyksiin. Lisäksi haastateltavalla sekä haastattelijalla on mahdollisuus pohjustaa kysymyksiä tai esittää tarkennuksia tarvittaessa. Monessa haastattelussa haastateltavat halusivatkin varmistusta kysymysten oikein ymmärryksestä. Yhdessä sovittujen haastattelukysymysten avulla saimme vertailukelpoiset vastaukset, vaikka haastattelimme vuorotellen.

Laadullisessa tutkimuksessa aineistonkeruun väline on inhimillinen, koska välineenä on haastattelija. Tutkimustoiminnan ymmärtäminen on oppimistapahtuma,

joka täydentyy tutkimuksen edetessä. (Kiviniemi 2015, 74.) Olemme työparini kanssa luonteeltamme ja arvomaailmaltamme samankaltaisia, joten tuloksemme ovat hyvin vertailukelpoisia. Olemme samaa mieltä Kiviniemen kanssa, että prosessin edetessä oppii koko ajan uutta.

2.3 Tutkimustietoa monikulttuurisuuden huomioinnista

Ota koppi! -ohjelma oli Helsingin kaupungin neuvolan, varhaiskasvatuksen ja alkuopetuksen yhteishanke. Sen kohderyhmänä olivat 4–8-vuotiaat lapset ja heidän vanhempansa, jotka puhuvat jotakin muuta kieltä kuin suomea tai ruotsia. Ohjelman tavoitteena on perheen tukeminen osallisuudessa sekä tiedottaminen, mikä on lapsen kielen kehityksen kannalta tärkeää. Ohjelman pohjana on käytetty aiempia hankkeita muun muassa Mucca-hanketta. (Helsingin kaupunki 2018.) Ota koppi! -sivustolta löytyy todella käytännönläheinen materiaalipaketti, jonka olemme liittäneet oppaamme (liite 2) kirjallisuusluetteloon. Materiaalipakettia voi käyttää myös alle neljävuotiaiden lasten kanssa.

Mucca oli Helsingin kaupungin sosiaaliviraston ja Helsingin yliopiston yhteistyöhanke, jonka tehtävänä oli herättää keskustelua päiväkodin monimuotoisuudesta ja kehittää työskentelyä päiväkodeissa. Oppimisympäristön monimuotoisuus saa lapset tuntemaan itsensä arvostetuiksi ja olonsa kotoisaksi. Monikulttuurisuus tulee nähdä mahdollisuutena, jota hyödynnetään varhaiskasvatuksen arjessa. Ammatillaisen tulisi poistaa turhat rajoitteet arkitoiminnoista, jotta hän pystyy hyödyntämään monimuotoisuutta. Kulttuuriperinteiden ja juhlallisuuksien luominen arkeen ovat lapsille elämyksiä. Kaikkien lasten uskonnoilla ja katsomuksilla on oikeus olla läsnä päiväkodin arjessa. (Kuusisto 2009, 5–6, 14.)

Suomen varhaiskasvatuksessa käytetään monikulttuurisuuskasvatusta rikastamalla toimintaa teemapäivien, teemaviikkojen tai yksittäisten juhlien muodossa. Bell hooksin (2007) mukaan monikulttuurisuudella on tärkeä merkitys varhaiskasvatuksessa. (Eerola-Pennanen 2011, 240–241.) Idea oppaaseen syntyi näistä Varhaiskasvatuksen käsikirjan kirjoituksista.

3 MONIKULTTUURISEN VARHAISKASVATUKSEN PERUSTEET

YK:n lapsen oikeuksien 29. artiklan mukaan ammattilaisten tulee kunnioittaa ja edistää lapsen ja hänen perheensä sivistyksellistä identiteettiä, kieltä sekä arvoja huolimatta perheen ja ammattilaisen kulttuurien poikkeavuuksista. Varhaiskasvatuksen käsikirjan mukaan tavoitteena on: "kasvattaa lapsia, jotka ovat kykeneviä elämään vastuullisesti yhteiskunnassa ymmärryksen, rauhan, suvaitsevaisuuden, sukupuolten välisen tasa-arvon ja kaikkien kansakuntien, etnisten, kansallisten ja uskonnollisten ryhmien sekä alkuperäiskansoihin kuuluvien henkilöiden välisen ystävyyden hengessä". Lapsen oikeuksien 30. artiklan mukaan vähemmistöryhmään kuuluvalla lapsella on tasapuolinen oikeus omaan kulttuuritaustansa sekä kieleensä. (Eerola-Pennanen 2011, 233–234.)

Varhaiskasvatussuunnitelman, josta käytämme työssämme lyhennettä vasu, perusteiden mukaan maahanmuuttajataustaisen lapsen oma kulttuurinen tausta sekä äidinkieli on huomioitava. On tärkeää, että lapsen sekä perheen kulttuuriset erityispiirteet huomioidaan varhaiskasvatuksessa. Tämä mahdollistaa lapsen kasvun suomalaisen yhteiskunnan jäseneksi sekä vahvistaa hänen omaa kulttuuritaustansa. Ammattimaisen varhaiskasvattajan tehtävä on perehtyä jokaisen ryhmässä olevan lapsen kulttuuritaustaan, arvostaa sitä ja tuoda eri kulttuurit näkyväksi päiväkodin arkeen. Suomen kielen oppimisen mahdollisuuden lisäksi varhaiskasvattajien tulee ohjata vanhempia tiedottamalla äidinkielen tärkeydestä sekä ohjata heitä lapsen oman kielen kehittämisessä. Varhaiskasvatuksen ammattilaisten ja perheen yhteisenä tehtävänä on luoda pohja lapsen monikulttuuriselle identiteetille sekä kaksikielisyyden kehittymiselle. Tavoitteena on kasvat-
taa lapsia, jotka ovat kotoutuneet suomalaiseen yhteiskuntaan sekä samalla säilyttäneet siteen omaan kulttuuriperimään. Kulttuurin ja äidinkielen säilyttäminen katsotaan olevan tärkeä osa maahanmuuttajataustaisen lapsen ja hänen perheensä kotoutumista. Kotoutumisella on käännteinen merkitys suomalaiseen yhteiskuntaan; kohdatessaan eri kulttuuritaustaisia ihmisiä suomalaisten maailman-katsomus laajenee. Maahanmuuttajataustaisten lasten kotoutuminen alkaa päivähoitossa. Heidän vasuunsa tulee tarkoin kirjata kielellinen- ja kulttuurinen

tausta, suomi toisena kielenä eli S2-kielen opetus sekä vanhempien mielipide kasvatuksen ja opetuksen toteutuksesta. (Kivijärvi 2011, 247–248.)

Opinnäytetyömme viitekehyksenä ja ytimenä ovat varhaiskasvatuslaki sekä valtakunnallinen ja paikallinen varhaiskasvatussuunnitelma. Sekä valtakunnallisen että Rauman kaupungin varhaiskasvatuksen perustana on YK:n lapsen oikeuksien sopimus ja varhaiskasvatuslaki. Opinnäytetyön tarkoitus on tarkastella laadullisen tutkimusmenetelmän avulla lakien ja suunnitelmien toteutumista Rauman kaupungin varhaiskasvatuksen piirissä. Seuraavaksi avaamme laissa ja varhaiskasvatussuunnitelmissa opinnäytetyön tausta-ajatuksen kannalta keskeisiä kohtia.

3.1 Varhaiskasvatuslaki

Varhaiskasvatuslain (L 36/1973) mukaan varhaiskasvatuksen tavoitteena on lapsen kasvun, kehityksen, terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen. Varhaiskasvatuksessa tulee toteuttaa leikkiä, liikkumista, taiteisiin sekä kulttuuriperintöön perustuvaa pedagogista toimintaa mahdollistaen positiiviset oppimiskokemukset. Varhaiskasvatuslain mukaan kaikilla lapsilla tulee olla yhdenvertaiset mahdollisuudet saada varhaiskasvatusta, joka edistää tasa-arvoa. Varhaiskasvatus tarjoaa valmiuksia ymmärtää ja kunnioittaa yleistä kulttuuriperinnettä sekä jokaisen lapsen kielellistä, kulttuurista, uskonnollista ja katsomuksellista taustaa. Lain mukaan varhaiskasvatukseen tulee järjestää tukea jokaisen lapsen yksilöllisen tarpeen mukaan. Tarkoituksena on lapsen vuorovaikutus- ja yhteistyötaitojen sekä vertaisryhmässä toimimisen kehittäminen, mikä ohjaa lasta eettisesti vastuulliseen sekä kestäväan toimintaan. Varhaiskasvatuslain tavoitteena on, että lapsella on mahdollisuus toimia tasavertaisena yhteiskunnan jäsenenä ja kunnioittaa toisia ihmisiä. Lain mukaan varhaiskasvatukseen ammattilaisten tulee tukea lapsen vanhempia tai huoltajaa kasvatustyössä lapsen kasvun ja kehityksen sekä koko perheen hyvinvoinnin turvaamiseksi. (L 36/1973, 2a§.)

3.2 Valtakunnallinen varhaiskasvatussuunnitelma

Opetushallitus on antanut koko Suomea koskevan määräyksen varhaiskasvatustilain perusteella varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden laatimisesta sekä varhaiskasvatussuunnitelman toteuttamisesta paikallisella tasolla. Uuden vasun perusteissa on hyödynnetty uusimpia kehitys- ja tutkimustyöntuloksia. Aikaisemmin lapselle laadittava varhaiskasvatussuunnitelma oli suositus, nykyään se on oikeudellisesti velvoittava määräys. (Opetushallitus 2016, 8.)

Vasun arvoperusta on laaja. Arvot ohjaavat toimintaamme ja niihin vaikuttavat muun muassa kulttuuri ja omat tunteemme. Varhaiskasvatuksen ammattilaiset toimivat malleina lapsille, siksi on tärkeää, että he osaavat katsoa omia arvojaan reflektiivisesti. (Ahonen 2017, 29–31.) Raumalla varhaiskasvatuksen arvoiksi on nostettu lapsen oikeus oppia leikkien, ilo, lämmin ja arvostava vuorovaikutus sekä turvallisuus. Ne näkyvät varhaiskasvatuksen toiminnassa ja niitä arvioidaan vuosittain. (Rauman kaupunki 2017, 12.)

Uudessa varhaiskasvatussuunnitelmassa tarkoituksena on lapsen osallisuus, varhaiskasvatuksen laadukkuus ja pedagogiikan näkyväksi tekeminen. Lastentarhanopettajana työskentelevällä on pedagoginen vastuu, mutta se ei tarkoita, etteivät muut tiimin aikuiset toteuta sitä. Toisin sanoen on kaikkien työyhteisön jäsenien vastuulla, että pedagogiikka toteutuu arjessa laadukkaasti. Tiimin on hyvä käydä yhdessä arvokeskustelu, johon tiimin toiminta perustuu. Heidän on hyvä keskustella yhdessä pedagogisesta toiminnasta, sillä on tärkeää, että tiimillä on yhteinen näkemys toteutettavasta pedagogiikasta. Vasussa korostetaan laaja-alaista osaamista, joka on jaettu viiteen eri osa-alueeseen. Ensimmäinen osa-alue on ajattelu ja oppiminen; toinen kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu; kolmas itsestä huolehtiminen ja arjen taidot; neljäs monilukutaito sekä tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen sekä viidentenä osallistuminen ja vaikuttaminen. (Ahonen 2017, 39, 44–46.) Suomessa olevia ryhmiä, joiden oikeuksien toteutumiseen on kiinnitettävä erityisesti huomiota, ovat esimerkiksi maahanmuuttajataustaiset ja pakolaislapset (Heinonen ym. 2016, 172).

Rauman varhaiskasvatuksessa on laadittu monikulttuurisuus Rauman varhaiskasvatuksessa -käsikirja vuonna 2014. Käsikirja toimii ohjenuorana varhaiskasvatuksessa työskenteleville ammattilaisille. Käsikirja antaa viitetietoa monikulttuurisuuden huomioinnista käytännön työssä keskittyen pääasiassa suomi toisena kielenä opetukseen. Siitä löytyy linkkejä lomakkeisiin, esitteisiin sekä materiaaleihin. (Rauman kaupunki 2014.) Olemme liittäneet käsikirjan linkin oppaamme kirjallisuusluetteloon.

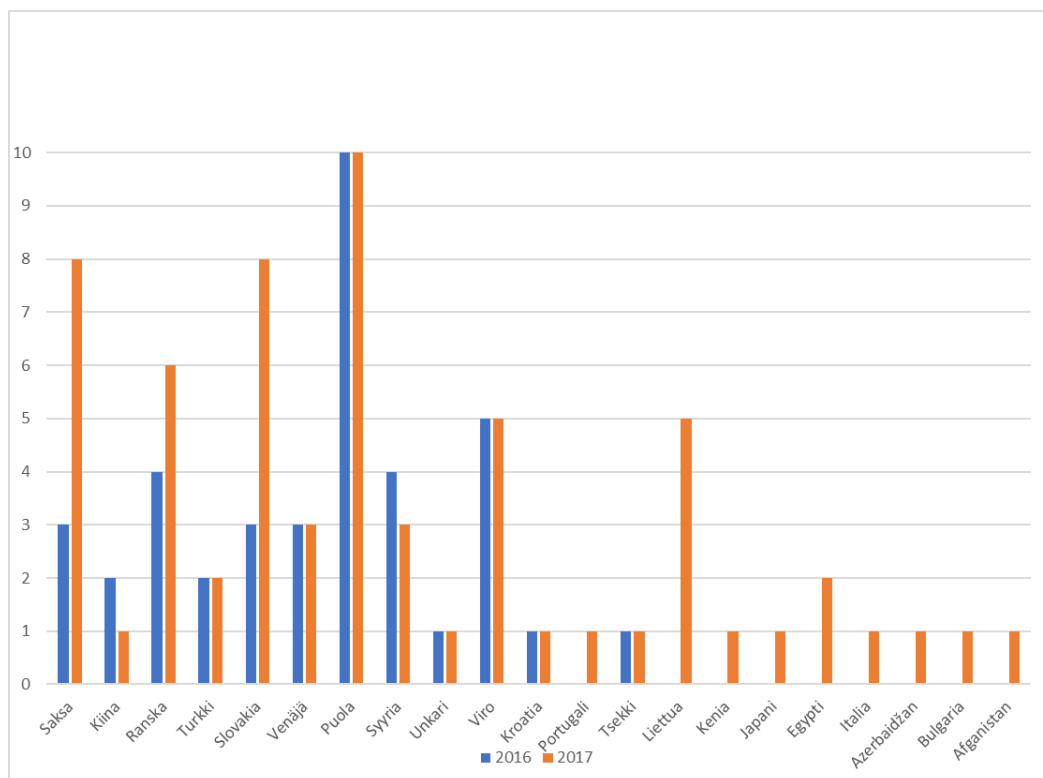
Rauman kaupungin varhaiskasvatuksessa työskentelevän ammattilaisen tukena on lisäksi Rauman kestävän kehityksen opas. Sen mukaan oman kulttuurin ymmärtäminen on tärkeää, jotta voi ymmärtää muita kulttuureja. Toiminnallisuus on apuväline, joka on avuksi arjen tilanteissa. Ammattilaisen on huomioitava toiminnassaan lapset yksilöllisesti. Lapset voivat samaan aikaan omaksua useita eri kieliä. Kielen kehittyminen on usein eri tasoilla eri kielissä; siksi lapset tarvitsevat ammattilaisen monipuolista ohjausta ja tukea kehittyäkseen. Varhaiskasvatuksen tavoitteena on myös edistää lapsen ja vanhempien kotoutumista. Heille kerrotaan varhaiskasvatuksen toimintakulttuurista. Molempipuolisen ymmärryksen saavuttamiseksi käytetään tarvittaessa tulkkipalveluja. Lapsille tarjotaan mahdollisuuksien mukaan tilaisuuksia käyttää omaa äidinkieltään. Päävastuu kielen ja kulttuurin säilyttämisestä on vanhemmilla. Raumalla järjestetään perhe- ja kerhotoimintaa avoimessa varhaiskasvatuksessa, millä edistetään perheiden kotoutumista. Maahanmuuttajataustaisille perheille varhaiskasvatusta järjestetään kunnallisissa ja yksityisissä päiväkodeissa, ryhmäperhepäiväkodeissa ja perhepäivähoidossa. (Rauman kaupunki 2017, 33, 42–43.)

3.3 Teoreettiset viitekehykset ja tilastointi

Varhaiskasvattajalta vaaditaan luovuutta, ulospäin suuntautumista ja sosiaalista avoimuutta. Erilaisuuden ymmärtäminen auttaa ammattilaisia toimimaan erilisten ihmisten kanssa. Näitä asioita on hyvä pohdiskella yhdessä lasten kanssa. Vasun käyttöopas -kirjassa tummaihoisen lapsen ryhmästä erilleen joutuminen on esimerkki, että asioista puhuminen kannattaa. Lapsiryhmä kertoi kirjassa leikistä pois sulkemisen syyksi tummaihoisen lapsen likaisuuden. Tarkemmassa

keskustelussa kävi ilmi, että he kuvittelivat tummaihoisen lapsen olevan suklaatahrojen vuoksi iholtaan tumma. (Ahonen 2017, 49–51.) Yhteisössä perusoikeuksia ovat kieli, kulttuuri, uskonto ja katsomuksellisuus (Ahonen 2017, 101–102).

Kulttuuri on käsitteenä laaja. Kulttuurin ymmärtäminen on hankalaa, koska siihen kuuluu usein sääntöjä, joita ei ole sanottu ääneen tai kirjoitettu. Lapsen aloittaessa varhaiskasvatuksessa hän tutustuu varhaiskasvatuspaikan kulttuuriin, joka saattaa poiketa kotikulttuurista. Ihmisten arvot ja arvostukset saattavat olla erilaisia. Lapsi oppii leikin kautta, mallioppimisella ja aikuisen sanoittaessa toimintaa. Monikulttuuristuvassa maailmassa päiväkotiki on tärkeä osa suvaitsevaisuuden opettamista lapselle. Uskonto on lapselle osa kulttuuria. Uskontokuntaan kuuluvan lapsi voi osallistua vieraana esimerkiksi joulukirkkoon, kun asioista keskustellaan alustavasti vanhempien ja lapsen kanssa. Uskonnollisten juhlien yhtäläisyyksistä ja eroista kannattaa keskustella ja ihmetellä yhdessä lapsen kanssa avoimesti. Puutteita varhaiskasvatuksessa tällä hetkellä on havaittu juuri kulttuurien eri osa-alueisiin liittyvissä aiheissa. (Kalliala 2015, 17–20, 22, 26.) Kulttuuriperintö on luonteeltaan alati muuttuvaa, moninaista ja epämääräistä. Kansallinen kulttuuriperintö muodostuu keskiarvoista ja yleistyksistä. Se muuttuu ja moninaistuu koko ajan Suomessa asuvien ihmisten vaikutuksesta. (Laine 2014, 142.)

KUVA 1. Maahanmuuttajataustaisten (3–5-vuotiaiden) lasten kansalaisuudet Raumalla vuosina 2016–2017 (Koskinen 2017)

Maahanmuuttajataustaisten lasten määrä on noussut noin kolmanneksella, kun verrataan vuotta 2016 vuoteen 2017. Vuonna 2016 Rauman varhaiskasvatuksen piirissä oli 39 maahanmuuttajataustaista 3–5-vuotiasta lasta, vuonna 2017 määrä on noussut 63:een. Yllä olevasta tilastosta näkyy lasten kansalaisuudet Rauman varhaiskasvatuksessa vuosina 2016–2017. Eniten Rauman varhaiskasvatuksen piirissä on puolalaisia lapsia. Puolasta, Virossa, Venäjältä ja Turkista tulleiden lasten määrät ovat pysyneet samalla tasolla 2016–2017. Uusia muuttajia on tullut eniten Liettua ja Egyptistä. Slovakialaisten, saksalaisten ja ranskalaisten lasten määrät ovat nousseet prosentuaalisesti eniten. Raumalle saapuneiden maahanmuuttajien määrä kasvoi nopeasti 2000-luvun alkupuolella aloitetun ydinvoimalan rakentamisen seurauksena. Maahanmuutto Rauman kaupungissa on suurelta osalta työperäistä, jolla on suora vaikutus varhaiskasvatuksen lapsimäärään. Haasteita varhaiskasvatukselle asettaa muun muassa perheiden liikkuvuus, sillä monet maahanmuuttajaperheet muuttavat työnperässä tiheästi. Vuoden 2015 lopulla Raumalle saapui myös turvapaikanhakijoita esimerkiksi Syyriasta.

4 TUTKIMUKSEN TOTEUTUMINEN

Opinnäyteprosessimme ideointi alkoi syksyllä 2016 monikulttuurisuuden ympärillä varhaiskasvatuksen syventävien opintojen aikana. Varhaiskasvatuksen käsikirjan innoittamina kiinnostuimme tutkimaan, miten maahanmuuttajataustaisten lasten erilaiset kulttuuritaustat huomioidaan ja miten niitä tuetaan Rauman varhaiskasvatuksen yksiköissä. Olimme kiinnostuneita tutkimaan maahanmuuttajataustaisen lapsen apuna käytettäviä menetelmiä ja kokoamaan niistä oppaan kaikkien varhaiskasvattajien käyttöön. Maahanmuuttaja taustaisella lapsella tarkoitamme lasta, jonka äidinkieli on joku muu kuin suomi, ruotsi tai saame. Lapsen vanhemmat tai toinen vanhemmista on maahanmuuttajataustainen tai paluumuuttaja. Rajasimme kohderyhmän varhaiskasvatuksessa oleviin 3–5-vuotiaisiin lapsiin, koska toivomme työskentelevämme tulevaisuudessa kyseisen ikäryhmän lapsien parissa.

Aiheemme monikulttuurisuuden huomioinnista on hyvin ajankohtainen. Uskomme, että aiheeseen perehtymisestä on meille hyötyä tulevina lastentarhanopettajan kelpoisuuden omaavina sosiaalialan ammattilaisina. Päädyimme toiminnalliseen toteutukseen, koska sitä kautta työllämme on enemmän konkreettista merkitystä käytännön työhön. Haluamme jakaa hyvät työkäytännöt kaikkien ammattilaisten tietoisuuteen. Tavoitteenamme oli tutkia, miten monikulttuurisuus käytännössä huomioidaan Rauman kaupungin varhaiskasvatuksessa. Miten maahanmuuttajataustaisen lasten erilaiset kulttuuritaustat otetaan huomioon sekä mitä eri menetelmiä on tällä hetkellä Raumalla varhaiskasvatuksen yksiköissä käytössä.

Olemme opiskelleet nopeutetusti ja halusimme toteuttaa tutkimuksemme lähikunnassa, jotta tutkimuksen suorittaminen olisi mahdollista ripeällä tahdilla. Tutkimussuunnitelmamme valmistui syyskuussa 2017. Sitä ennen aloitimme teoreettiseen viitekehykseen perehtymisen. Rauman kaupunki hyväksyi suunnitelmamme ja myönsi meille tutkimusluvan 4.10.2017. Luvassa oli ehto, että päiväkotien johtajien tulee hyväksyä haastattelumme. Meillä ei ollut Rauman kaupun-

gilta toimeksiantoa, vaan olemme tutkineet monikulttuurisuuden huomiointia varhaiskasvatuksessa oman mielenkiintomme innoittamina. Päiväkodinjohtajilta kysyimme sähköpostitse suostumusta haastatteluihin. He kaikki antoivat suostumuksensa ja saimme heiltä halukkaiden haastateltavien nimet sekä puhelinnumerot. Otimme jokaiseen haastateltavaan henkilökohtaisesti yhteyttä haastateltajan sopimiseksi. Aiheemme osoittautui haastateltavien reaktioista päätellen vaikeaksi, mutta onnistuimme hyvin houkuttelemaan haastateltavat pysymään suostuvaisina haastattelulle. Samaan aikaan hahmottelimme raporttimme sisältöä otsikoimalla ja aloitimme raportin kirjoittamisen teoriaosuudesta. Raportin sisällön, rakenteen, kielen, tyylin ja ulkoasun muodostamisessa olemme käyttäneet Diakonia-ammattikorkeakoulun Osallistavan ja tutkivan kehittämisen -oppaan (Gothóni ym. 2016) ohjeistusta.

Tutkimuksellisessa alkukartoituksessa ja produktiossa olemme keskittyneet varhaiskasvatussuunnitelman kulttuurisen osaamisen osa-alueen tarkasteluun, joka kattaa monikulttuurisuuden huomioimisen. Tutkimuksemme toteuttamiseksi päädyimme haastatteluun, jolla kartoitetaan tällä hetkellä käytössä olevia menetelmiä. Haastattelujen tulosten perusteella kokosimme sähköisen oppaan, joka jaettiin esitarkastuksen jälkeen Rauman kaupungin varhaiskasvatuksessa työskenteleville ammattilaisille.

Haastattelemalla olemme selvittäneet, miten monikulttuurisuus huomioidaan Rauman kaupungin varhaiskasvatuksessa. Haastattelut toteutettiin lokakuun alussa, kun saimme tutkimusluvan ja päiväkotien johtajien suostumukset. Kävimme haastattelemassa henkilökohtaisesti päiväkodeissa. Haastateltavamme olivat 3–5-vuotiaiden ryhmissä toimivia varhaiskasvatuksen ammattilaisia. Haastattelimme kaikkia haastattelupyyntöömme vastanneita varhaiskasvatuksen ammattilaisia. Tarkoituksemme on saattaa lapsen monikulttuurisuuden tukemisen hyvät ja toimivat käytännöt sekä menetelmät koko varhaiskasvatuksen tietoisuuteen ja avuksi käytännön työhön. Oppaaseen olemme haastattelujen sekä omien löytöjemme pohjalta koonneet menetelmiä sekä kirjallisuusluettelon, jonka koemme hyödylliseksi maahanmuuttajataustaisten lasten tukemisen kannalta.

Laadullisessa tutkimuksessa haastattelemalla saatu tieto ja sen analysointi kie-
toutuvat yhteen (Hakala 2007, 22). Haastattelujen aikana koimme Hakalan mai-
nitsemia tunteiden ristiriitoja, koska haastattelujen lomassa mietimme samalla,
mitä saamme haastatteluaineistoistamme irti. Säännölliset keskustelut opinnäy-
tetyöparin kanssa selkiyttivät asioita. Haastattelujen nopea aikataulutus oli myös
eduksi haastatteluprosessillemme. Haastatteluviikon päätteeksi kokoonnuimme
kokoamaan haastattelun tulokset yhteen mind map:iin.

4.1 Aineiston keruu haastattelemalla

Teorian pohjalta laadimme haastattelukysymykset. Kysymyksiä pohtiessamme
mietimme kysymysten määrää. Kysymykset (liite 1) olemme muodostaneet käyt-
tämällä ideoinnissa apuna Varhaiskasvatuksen käsikirjan työkirjaa (Elo & Roos
2014, 118–119). Esimerkiksi ensimmäisessä kysymyksessä kysymme, onko ryh-
mässäsi tällä hetkellä tai onko ollut aikaisemmin maahanmuuttajataustaisia lap-
sia. Maahanmuuttajataustaisella lapsella tarkoitamme eri kielten omaavien lasten
lisäksi lapsia, joiden molemmat vanhemmat tai toinen vanhemmista on maahan-
muuttaja. Tämä kattaa lapset, jotka ovat Suomessa syntyneet, mutta joiden
perhe on maahanmuuttajia. Maahanmuuttajilla tarkoitetaan tässä tapauksessa
kaikkia Suomeen muuttaneita henkilöitä, kuten siirtolaisia, pakolaisia, paluumuut-
tajia ja turvapaikanhakijoita. Maahanmuuttajataustaisen lapsen kotoutuminen al-
kaa usein varhaiskasvatuksessa. Siellä lapsi saa kokemuksia yhteisöllisyydestä
ja se helpottaa lapsen kouluun siirtymistä. Maahanmuuttajataustaisen lapsen on
tärkeää harjoitella sosiaalisia taitoja, kielenoppimista ja muita oppimiseen liittyviä
asioita vertaisryhmässä. (Kivijärvi 2011, 247, 250–251.)

Koehaastattelu on hyvä tapa saada palautetta varsinaisia haastatteluja varten
(Vilkkä & Airaksinen 2003, 62). Hyödynsimme tutkimuksessa koehaastattelua;
kysymysten toimivuuden testaamisessa. Haastattelimme erästä tuttua lastentar-
hanopettajaa tutkimuksemme ulkopuolelta. Koehaastattelumme onnistui hyvin ja
kysymyksemme osoittautuivat toimiviksi. Vastauksissa oli hieman toistoa, mutta
uskoimme saavamme niihin erilaisia vastauksia haastateltavilta ammattilaisilta.
Koehaastattelun perusteella muokkasimme kysymyksiä. Koulutuskysymyksen

jätimme pois opinnäytetyön ohjaajamme neuvosta, koska sitä tietoa emme käytä tutkimuksessamme mihinkään. Tarkensimme osaa kysymyksistämme sekä muokkasimme niitä. Päädyimme lopulta muutosten jälkeen yhdeksään kysymykseen.

Haastatteluamme valikoitui satunnaisotannalla 12 päiväkotia Rauman kaupungin alueelta. Tutkimusluvan saatuamme, kävimme haastattelemassa päiväkodeissa henkilökohtaisesti 3–5-vuotiaiden ryhmissä lastentarhanopettajana toimivia ammattilaisia. Haastatteluamme osallistui lopulta 14 henkilöä. Kaksi sovittua haastattelua peruuntui haastateltavan kiireiden vuoksi. Esitimme haastateltaville avoimia kysymyksiä ja niiden kautta saimme keskustelun viriämään. Kysymykset toimivat perusrunkona haastatteluille, mutta jokainen haastattelu muodostui omanlaisiksi kokonaisuudekseen haastateltavan kokemusten ja persoonallisuuden mukaan. Yhteisten kysymysten avulla meidän oli mahdollista suorittaa haastattelut yhden haastattelijan voimin. Aikataulussa säästimme aikaa, kun jaoimme haastattelut.

4.2 Haastattelun tulokset

Puramme haastattelun tulokset yhteenvetomaisesti, kokoamalla vastaukset pääpiirteittäin yhteen. Seuraavassa kappaleessa kerromme, miten paljon maahanmuuttajataustaisia lapsia oli haastateltujen varhaiskasvatuksen ammattilaisten lapsiryhmissä. Avaamme haastattelujen käytännönläheistä tietoa; lapsen kulttuuriin perehtymistä ja siinä käytettäviä menetelmiä alaluvussa 4.3 sekä perheiden toiveiden huomioinnista ja osallisuudesta kerrotaan alaluvussa 4.4.

Haastatteluun vastanneilla on tällä hetkellä tai ainakin on ollut menneinä vuosina maahanmuuttajataustaisia lapsia ryhmässään eli kokemusta monikulttuuritaustaisten lasten sekä heidän perheidensä kanssa tehtävästä työstä jokaiselta haastateltavalta löytyi työuraltaan. Ryhmäkohtaiset erot maahanmuuttajataustaisten lasten lukumäärissä olivat kuitenkin suuria. Eräässä ryhmässä maahanmuuttajataustaisia lapsia oli 12/15 kun taas toisessa ryhmässä oli tällä hetkellä yksi maa-

hanmuuttajataustainen lapsi. Haastatellut ammattilaiset olivat työskennelleet perheiden kanssa, jotka olivat kotoisin monista eri maista kuten; Puola, U.S.A, Iso-Britannia, Pakistan, Saksa, Ranska, Puola, Viro, Venäjä, Espanja, Latvia, Liettua, Turkki, Tšekki, Slovakia, Bulgaria, Portugal, Kiina, Kroatia, Thaimaa, Japani, Filippiinit ja Chile.

4.3 Lapsen kulttuuriin perehtyminen ja käytettävät menetelmät

Kaikki vastanneista kertoivat keskustelewansa kulttuurisista eroista vanhempien kanssa päiväkodissa tehtävän aloituskeskustelun yhteydessä. Suurin osa vastanneista kertoi perehtyvänsä lapsen kulttuuriin vanhemmilta saamiensa tietojen mukaan. Tiedot tulevat esille aloituskeskustelussa sekä vienti- ja hakutilanteissa. Erään haastateltavan mukaan aloituskeskustelussa yleensä käyvät ilmi tärkeät seikat kuten ruokavaliot tai uskontoon liittyvät rajoitukset. Tarkennuksia asioihin saadaan lapsen vasukeskustelussa ja sen arvioinnissa, jotka pidetään vähintään kerran vuodessa ja tarvittaessa useamminkin. Näissä keskusteluissa käytetään tulkkia tarvittaessa. Yksi vastaajista kertoi meille Rauman kaupungin laatimasta monikulttuurisuuskansiossa, josta tarvittaessa voi etsiä lisätietoa. Ote mainitusta vastauksesta:

Perehdyn keskustelemalla vanhempien toiveista. Otan selvää, mikä on lapsen äidinkieli. Meillä on päiväkodissa käytettävissä kaksikielille Rauman kaupungin laatima oma lomake, joka täytetään aina, kun perheessä on muita kieliä. Lapsen kulttuurista pyrin ottamaan itse selvää internetistä. Meillä on myös monikulttuurisuuskansio johtajan huoneessa, josta voi etsiä lisää tietoa. Osallistun myös Rauman kaupungin varhaiskasvatuksen järjestämiin kouluksiin.

Osa vastanneista kertoi opetelleen joitain sanoja ja sanontoja lapsen omalla äidinkielellä. Monet vastanneista kertoivat näyttäneensä kirjoista tai internetistä kuvia, joissa esiintyy eri kulttuureita ja niihin liittyviä yksityiskohtia. Kuvien avulla lasten kanssa keskustelu kulttuurisista eroista sekä yhtäläisyyksistä mahdollistuu. Suurin osa vastanneista kiinnittää menetelmien toteuttamisessa erityisesti huomiota lapsen suomen kielen oppimisen ja suomalaisen kulttuurin integroitumisen tärkeyteen. Laajasti käytössä olevana monessa haastattelussa esiintyivät

kuvitetut kaulanauhat sekä kuvat, jotka havainnollistavat eri siirtymä- sekä toimintatilanteita, tukiviittomat, laulut sekä sanojen toistot. Eräs haastatteluun vastanneista kertoi lapsen syntymäpäivälaulua esitettävän suomen lisäksi myös lapsen omalla äidinkielellä. Syntymäpäivälaulu löytyy YouTuben kautta, jos kielitaito ei riitä. Samassa haastattelussa ilmeni 'Matkustan ympäri maailmaa' -laululeikki, joka oli myös esitetty lasten joulujuhlassa. Esityksessä huomioitiin jokaisen ryhmässä olleen lapsen toiset kotimaat, ja kaikki lapsista opettelivat sanontoja muista kielistä. Monessa haastattelussa esiintyi yksittäisten sanojen opettelu – esimerkiksi kiitos – laulujen kuuntelu sekä tapojen opettelu muista kulttuureista.

Suurin osa haastateltavistamme kertoi keräävänsä ja keksivänsä materiaalit itse, kirjoja tai internetiä hyödyntäen. Muutama haastateltava kertoi, että jonkin verran päiväkodeissa on yhteismateriaaleina kirjallisuutta. Yksi haastateltavamme kertoi meille monikulttuurisuus Rauman varhaiskasvatuksessa -käsikirjasta. Sen on laatinut 13 ammattilaisen muodostama työryhmä vuonna 2014. Eräässä haastattelussa ilmeni, että erityislastentarhanopettajilta on saatavissa materiaaleja, esimerkiksi Halinalle-materiaali. Eräs haastateltava kertoi, että heillä on teemaviikkoja, joissa rakennetaan jonkin teeman ympärille erilliseen huoneeseen toimintaympäristö, joka voi olla esimerkiksi lapsen kotimaan ympärille rakennettu. Useat haastateltavat kertoivat kuvitetuista viikko- ja päiväjärjestyksistä. Eräässä haastattelussa monikulttuurisuuden huomioimiseksi oli hienosti kuvilla tuettu eri leikkimahdollisuudet sekä lelujen sijainti. Lelut olivat kaikkien saatavilla ja löydettävissä.

Yhdessä haastattelussa suositeltiin Logico-tehtävien käyttöä. Useat mainitsivat hyödyntävänsä Alias-peliä, jossa samassa kortissa on sekä kuva että sana. Myös muuta kuvamateriaalia käytettiin ahkerasti apuvälineenä. Yhdessä haastattelussa suositeltiin Pikku Papun lauluja ja Siinan taikaradiota. Miina ja Manu -kirjat saivat suosituksia usealta haastatellulta. Yksi haastateltavista suositteli materiaaleja kotiin yhdessä vanhemman ja lapsen kanssa tehtäväksi; esimerkiksi lauluja ja suujumppaa. Eräässä haastattelussa mainittiin päiväkodin tekemä yhteistyö Raumalla ranskalaisen koulun kanssa. Kaikki haastatellut kertoivat käyttävänsä kuvamateriaalia. Siihen hyvä lähde on Papunet-sivusto. Se tarjoaa paljon kuvamateriaalia, jota voidaan muokata tarpeiden mukaan. Eräässä päiväkodista

löytyi monikulttuurisuuskansio, joka sisälsi Ol niingon gotonas – Monikulttuurisuus Rauman varhaiskasvatuksessa -käsikirjan sekä lomakkeita ja muuta materiaalia monikulttuurisuuden tukemiseksi. Haastatteluissa mainittiin Rauman kaupungin erityislastentarhanopettajien pitämät koulutukset, joihin varhaiskasvatuksen ammattilaisilla on mahdollisuus osallistua.

4.4 Perheiden toiveet ja osallisuus

Useissa haastatteluissa kerrottiin aloituskeskusteluista ja vanhempainilloista, joissa vanhemmilla on mahdollisuus kertoa toiveitaan. Yhdessä päiväkodissa oli toteutettu toiveiden kysyminen lähettämällä kapeita paperisuikaleita kotiin. Palautetuista suikaleista oli koottu taulu, joka oli eteisessä kaikkien nähtävillä. Kaikki haastateltavamme kertoivat pääasiassa selvittävänsä perheiden toiveita arjen kohtaamisissa, tuonti- sekä hakutilanteiden yhteydessä. Eräessä päiväkodissa kerrottiin olevan käytössä lomake, jolla monikulttuurisuutta ja -kielisyyttä kartoitetaan maahanmuuttajataustaisen lapsen aloittaessa päiväkodissa. Monet haastateltavistamme kertoivat poikkeuksetta selvittävänsä esimerkiksi uskontoon ja ravintoon liittyvät rajoitteet. Joissain päiväkodeissa yhteisen kielen puuttuessa käytetään tulkia perheiden toiveita selvitettäessä.

Perheiden osallisuus käytettäviin menetelmiin on haastattelumme perusteella hyvin vähäistä tällä hetkellä. Perheillä on lähinnä mahdollisuuksia osallistua varhaiskasvatuksen arkeen. Useissa haastatteluissa mainittiin lapsen osallistuminen vapaapäivinä retkeen tai muuhun sellaiseen päiväkodin toimintaan oman vanhemman kanssa. Muutamissa haastatteluissa mainittiin toiminnalliset hetket, joihin vanhemmat tai muu läheinen ovat tervetulleita lapsen seuraksi. Keväällä 2017 esimerkiksi järjestettiin iltoja, joissa valmistettiin keppihevosta yhdessä lasten läheisten kanssa.

Yksi haastatelluista kertoi käyttävänsä enemmän aikaa kertomiseen ja välillä soittavansa perheeseen varmistaakseen ymmärryksen. Heidän ryhmässään on tapana tehdä tiedotteet retkistä tai muista erityistapahtumista englanniksi. Eräs

haastateltava kertoi käyttävänsä perheiden kanssa apuvälineenä Google Translate -sovellusta, jonka avulla onnistuu yksinkertaisten lauseiden tai yksittäisiä sanojen kääntäminen. Useat haastateltavat kertoivat käyttävänsä viittomia ja kuvia apunaan kommunikoinnissa. Eräs haastateltava kertoi ryhmän julkaisevan blogia, johon lisätään kuvia suomenkielisin kuvatekstein päivän toiminnasta päivittäin. Nämä kuvat avaavat varhaiskasvatuksen toimintaa vanhemmille yhteisen kielen puuttuessa. Yksi haastateltavista kertoi, että heidän ryhmässään kaikki kotiin menevä kirjallinen viestintä käännetään myös englanniksi.

5 PRODUKTION TOTEUTUMINEN

Kerättyä haastatteluaineistoa voidaan käyttää suoraan lähteenä (Vilkka & Airaksinen 2003, 64), joten emme ole erikseen suorittaneet aineiston litterointia, vaan haastattelukierroksen jälkeen jaottelimme vastaukset mind map:n avulla. Vastausten pohjalta jaoinme saamamme vastaukset oppaaseen kolmen pääotsikon alle. Olemme koonneet oppaan sisällön haastattelujen vastausten pohjalta sekä muita lähteitä aiheesta hyödyntäen. Oppaaseen sisältyy kirjallisuusluettelo, josta ammattilainen voi helposti löytää linkit käyttämiimme lähteisiin monikulttuurisuuden huomioimiseksi arjen työssä.

5.1 Tavoitteet ja lähtökohdat

Varhaiskasvattajan arki on kiireistä ja suunnittelu on tärkeää. Sen avuksi halusimme kerätä selkeälukuisen, visuaalisesti houkuttelevan sekä ideoita herättävän oppaan monikulttuurisuuden huomioinnin ja menetelmien mahdollisuuksista. Raumalla on vuonna 2014 koottu kattava monikulttuuristen lasten suomen kielenopetukseen painottuva käsikirja, jota suosittelemme myös jokaiselle oppaamme lukijalle. Tavoitteenamme oli luoda käytännön läheinen opas, jossa keskitytään tarkemmin eri kulttuurien huomioimiseen sekä arjessa käytettäviin menetelmiin, sillä katsoimme olemassa olevan käsikirjan kattavan kielenopetuksen tarkasti. Lähtökohtaisesti tarkoituksenamme oli luoda oppaasta mieleenpainuva tuotos, jonka lukija ehtisi lukea loppuun ja saada siitä uusia kehityskelpoisia ideoita, joita jalostaa omaan ryhmäänsä sopiviksi. Pedagogisten harjoittelujemme aikana havaitsimme monikulttuurisuuskasvatuksen alueella Raumalla kehittämisen mahdollisuuden. Pääkaupunkiseudulla monikulttuurisuuskasvatukseen on paneuduttu viime vuosina jonkin verran eri hankkein sekä ohjelmien kautta, mutta pienemmillä paikkakunnilla asia vaikuttaa olevan vielä suhteellisen uusi.

5.2 Suunnitteluvaiheet

Oppaan suunnittelun aloitimme jo opinnäytetyön ideointivaiheessa. Suoritimme keväällä 2017 lastentarhanopettajakelpoisuutta vaativaa pedagogista harjoittelujaksoamme, jonka yhteydessä ryhdyimme ideoimaan oppaan sisältöä. Haastattelukysymykset muotoilimme avoimiksi ja kattavaksi, jotta vastauksista saisimme mahdollisimman paljon sekä monipuolista materiaalia oppaaseen. Samasta syystä pyrimme haastattelemaan monia eri päiväkotien varhaiskasvatuksen ammattilaisia.

Toteutuneiden haastattelujen jälkeen loppusyksyllä 2017 tutkimme kaikki haastatteluista tulleet vastaukset ja teimme niistä yhteenvedon. Haastatteluista esiin nousseiden vastausten perusteella laadimme mind map -tyylinen ideakartan, johon poimimme mielestämme tärkeimmät ja mielenkiintoisimmat menetelmät, vinkit, ideat sekä ajatukset. Haastatteluissa esiintyi huomattavan paljon toistoa, ja siitä päättelimme kyseessä olevien vastauksien olevan jo yleisessä tiedossa ja siksi päätimme rajata oppaaseen tulevan sisällön hieman harvinaisempiin tai harvemmin toistuviin vastauksiin. Poikkeuksena kuvien käyttö, joka mainittiin monissa haastatteluissa ja materiaaleissa. Sen halusimme ottaa mukaan oppaaseemme, koska pidimme sitä erityisen tärkeänä. Alkuperäisen opinnäytetyön suunnitelman mukaisesti olimme varautuneet siihen, että emme välttämättä saisi tarpeeksi menetelmämateriaalia koottua oppaaseen haastattelujen perusteella. Aineiston yhteenvedon ja kokoamisen yhteydessä katsoimme tarpeelliseksi hankkia oppaaseen lisämateriaalia muista aiheeseen liittyvistä lähteistä, hankkeista sekä tutkimuksista. Osa oppaan menetelmistä sekä ideoista valikoitui Ota koppi! -ohjelman, Mucca-hankkeen, Familia ry:n innoittamana sekä englantilaisesta Peter Baldockin (2010) kirjoittamasta kulttuurista moninaisuutta varhaiskasvatuksessa käsittelevästä kirjasta. Kirjasta olemme poimineet hyviä menetelmiä perheiden osallisuuteen päiväkodin arjessa. Kyseisestä kirjasta lainattu menetelmä löytyy oppaan sivulta 18. Menetelmistä valikoitui oppaaseen vanhemman mahdollisuus osallistua ryhmän ohjaukseen tuoden omaa kulttuuritaustaa osaksi pedagogiikkaa (Baldock 2010, 68–69).

Marraskuussa 2017 oppaan sekä opinnäytetyömme raporttiosuuden yhteiseksi nimeksi valikoitui pitkällisen pohdinnan tuloksena 'Lasten kulttuurit tutuiksi –menetelmiä monikulttuuriseen varhaiskasvatukseen'. Halusimme tehdä nimestä mahdollisimman selkeän sekä yksinkertaisen. Oppaan ensimmäisille sivuille kirjoitimme alkusanat, jossa kerromme oppaasta, sen synnystä sekä käyttötarkoituksesta. Jaoimme oppaan kolmeen pääotsikkoon, joiden alle valitsimme menetelmävinkit teemoittain. Pääotsikot ovat monikulttuurisuuden näkyväksi tekeminen varhaiskasvatuksen arjessa, monikulttuurinen toimintaympäristö sekä kasvatuskumppanuus ja perheiden osallisuus. Oppaan sisällön kirjoittamiseen sekä hahmottamiseen käytimme ensin Power Point -ohjelmaa, jonka avulla pystyimme hahmottamaan oppaan rakentumisen visuaalisesti.

Sisällön valmistuttua aloimme suunnitella oppaan visuaalista ilmettä, värimaailmaa sekä kuvia, joita oppaaseen tulee liittää. Joulukuussa 2017 osallistuimme Diakonia-ammattikorkeakoulun järjestämään oppaantekopajaan, josta saimme hyviä ehdotuksia oppaan toteutukseen sekä mahdollisuuden kysyä tärkeitä kysymyksiä. Suunnittelimme jokaisen oppaan sivun yksityiskohtaisesti, jotta sisältö sekä kuvat vastaisivat toisiaan ja oppaan läpi kulkeva teema olisi yhteneväinen. Oppaassa esiintyvät kuvat ovat etsitty Googlen public domain -haulla, joten kaikki käyttämämme kuvat ovat vapaasti käytettävissä sekä lisenssivapaita.

Oppaan eri sivut luotiin ensin erillisiksi aukeamiksi Adobe Photoshop -ohjelmassa, minkä avulla tekstistä sekä kuvista muodostui oppaan sivujen näköinen kokonaisuus. Fontiksi valikoitui Myriad Pro, selkeän luettavuuden sekä tyylikkyyden perusteella. Valmiit oppaan sivut yhdistettiin Adobe Indesign -ohjelman avulla ja vielä muutettiin lopuksi PDF -muotoon. Oppaan tekniseen kokoamiseen saimme neuvoa toisen opinnäytetyöntekijän aviomieheltä.

Tammikuussa 2018 oppaan valmistuttua Rauman varhaiskasvatuksen aluejohtaja tarkasti tekstin asiasisällön sekä antoi siitä palautetta. Tätä käsittelemme tarkemmin palauteosiossa myöhemmin luvussa 5.4. Esitarkastuksen jälkeen teemme tarvittavat korjaukset oppaaseen ja sen jälkeen lähetimme sen Rauman kaupungin varhaiskasvatuksen käyttöön sähköisessä muodossa.

5.3 Oppaan käyttötarkoitus

Tavoitteenamme oli luoda ammattilaisille arjen työhön mahdollisimman käytännönläheinen ja helppolukuinen monikulttuurisuuden huomioiva opas, jonka voi liittää osaksi työkalupakkiaan ja ottaa osaksi lasten arkeen varhaiskasvatuksessa. Oppaan tavoitteena on kartuttaa sitä lukevien varhaiskasvatuksessa työskentelevien ammattilaisten monikulttuurisuutta tukevaa menetelmäosaamista ja herätellä ajatuksia monikulttuurisuuden huomioinnin tarpeellisuudesta. Uusien ideoiden ja ajatusten luomiseksi näimme tärkeäksi koota oppaan, joka sisältää haastatteluista esiin tulleita menetelmiä, jotka on koettu hyödyllisiksi. Useassa päiväkodissa jo käytössä olevat, vanhat tutut menetelmät jätämme oppaassa vähemmälle huomiolle, jotta lukukokemus herättäisi mahdollisimman paljon mielenkiintoa ja oppaasta olisi aidosti hyötyä sitä lukevalle ammattilaiselle hänen työssään. Oppaaseen valikoituvat menetelmät ovat käytännönläheisiä ja helposti toteutettavia. Opasta on tarkoitus jakaa Rauman kaupungin eri varhaiskasvatusyksiköihin, joissa ammattikasvattajilla on mahdollisuus esimerkiksi tiimipalaverissa tai kahvipöydässä tutustua sen sisältöön. Tutustumisen jälkeen jokainen voi poimia sisällöstä käyttöönsä omaan ryhmäänsä sopivat menetelmät tai kehittää ideoita edelleen.

5.4 Palaute

Alkuperäisen idean mukaan suunnittelimme palautteen saamiseksi webropol-kyselyn toteuttamista. Sen sijaan meille tarjoutui mahdollisuus esitellä henkilökohtaisesti oppaamme ja saada siitä välitön palaute. Tammikuussa 2018 järjestimme oppaan esittely- sekä palautteenantotapaamisen Rauman varhaiskasvatuksen aluejohtajan kanssa. Hän on ollut opinnäytetyöprosessissamme ajoittain tukena antamalla neuvoja ja ohjausta. Tapaamisen aikana esittelimme opinnäytetyöprosessia ja valmiin sähköisen oppaan. Seuraavalla sivulla Kaija Ruosteen palaute sekä muutamia kuvia toteutuneesta oppaasta, josta tilasimme muutamia painettuja kappaleita.

Tapaamisessa saamamme palaute oppaasta:

Mielestäni oppaasta näkee heti käytännönläheisyyden. Opas on tiivis ja sopivan pituinen. Pituus mahdollistaa jokaisen työntekijän tutustumisen oppaaseen. Oppaan ulkoasu iloinen ja mielenkiintoinen, mikä houkuttelee lukijaansa tutustumaan siihen tarkemmin. Osa oppaan menetelmistä ja vinkeistä olivat minulle uusia ja mielenkiintoisia. Oppaan käytännönläheisistä menetelmistä on mahdollisuus saada uusia ideoita käytännön työhön. Katson, että päiväkotiemme henkilökunta voisi hyvin tutustua oppaaseen esimerkiksi kahvipöydässä tai palaverissa. Otan mielelläni oppaan jaettavaksi omiin yksiköihini. Toivoisin, että oppaan saisi myös paperiversiona. (Ruoste 2018.)

KUVA 2. Valokuvakooste Lasten kulttuurit tutuiksi -oppaasta

6 POHDINTA

Maahanmuuttajataustaisten lasten suomen kielen oppiminen on haastavaa ja sitä kannattaa tukea kuvilla ja viittomilla. Ne vahvistavat lasten osallisuutta ja vuorovaikutustaitojen opettelua ryhmässä. (Ahonen 2017, 88.) Eri kulttuuritaustan omaavalle lapselle oppiminen ei ole pelkkien sanojen oppimista vaan uuden toimintatavan ja toimintakulttuurin opiskelua. Lapselle on tärkeää läheisyys ja huolenpito, jotta hän tuntee olevansa turvassa. Lapsen kanssa kannattaa käyttää ikätasoaan alempia välineitä oppimisen helpottamiseksi. Lapsen tausta huomioiden kannattaa käyttää aluksi tuttuja leluja. Maailmanlaajuisesti ovat tuttuja pallot, nuket ja autot. Sen sijaan legot tai rakennussarjat saattavat olla vieraita. Parhaiten lapsi oppii tekemällä ja aikuisen sanoittaessa toimintaa. Kirjojen lukemisen sijaan voi aluksi opetella yksittäisiä sanoja tai keskustella kuvista. Kielellistä ajattelua kehittäviä leikkejä ovat esimerkiksi Laiva on lastattu, Arvaa mitä ajattelen tai Junior Alias. Leikkejä ja pelejä voi soveltaa lapsen ikätason mukaan. (Kaivosoja-Jukkola 2012, 122–124.)

Maahanmuuttajataustaisen lapsen kotoutuminen alkaa pienin askelin. Alussa meidän ammattilaisten tulee huomioida, että arkisiin asioihin tarvitaan paljon tukea. Lisäksi pitää muistaa, että jokainen lapsi kehittyy yksilöllisesti, omassa tahdissaan. Varhaiskasvatuksen ammattilaisena meidän tulee etsiä keinoja, joilla lapsi voi ilmaista tunteitaan, toteuttaa kulttuuriaan sekä toiveitaan varhaiskasvatuksessa. Leikkiminen onnistuu ilman kieltäkin, mutta lapsen kokonaisvaltaisen kehittymisen kannalta tunnepuolen huomiointi on äärimmäisen tärkeää. Tähän haluaisimme kiinnittää enemmän huomiota tulevina ammattilaisina. Uskomme, että positiivisten kokemusten kautta kannustamalla lapsia, he tulevat selviytymään paremmin elämässään.

Pienryhmätöinnässä voidaan huomioida lasten tarpeita yksilöllisemmin jo suunnitteluvaiheessa. Pienryhmässä tukea tarvitsevaa lasta voidaan ohjata enemmän. (Ahonen 2017, 110.) Kaikessa oppimisessa on mukana kielen kehitys. Sen avulla lapsi voi kertoa tunteistaan ja harjoitella tunteiden säätelyä. Kielen kehitys on yksilöllistä. Monikielisyys ja sen tukeminen tulee huomioida lapsen

varhaiskasvatussuunnitelmassa yhteistyössä vanhempien kanssa. Ammattikasvattajan on hyvä kiinnittää huomiota omaan puheeseensa ja kehonkieleen, koska hän toimii mallina lapsille, hänen puheensa ja kehon kielensä eivät voi olla ristiriidassa. Kaikessa toiminnassa kasvattajan on hyvä sanoittaa tekemistä eli puhua ääneen siitä, mitä ollaan tekemässä, esimerkiksi auto ajaa, pallo on sininen, haluat keinua. Sanoittaminen edistää kielen oppimisessa. Kasvattajan tulee myös kuunnella lasta aidosti. (Ahonen 2017, 166–167, 169–170.)

Varhaiskasvatuksessa eletään muutosten aikaa. Meidän ammattilaisten tavoitteena on tukea perheitä niin, että jokainen lapsi saa parhaat mahdolliset edellytykset kasvulle ja kehitykselle. Varhaiskasvattaja on tärkeässä asemassa lapsen ja perheen tukena ja ohjaajana. Maahanmuuttajien moninaiset kulttuurit voivat poiketa suomalaisesta kulttuurista monella tapaa, joihin meillä on varhaiskasvatuksen arjessa oiva tilaisuus tutustua. Se rikastuttaa ammattilaisen, lasten sekä heidän perheidensä elämää ja siihen haluamme rohkaista oppaamme avulla. Mielestämme vanhempien ottaminen osallisiksi varhaiskasvatuksen arkeen tukee heidän kotoutumistaan ja auttaa koko perhettä sopeutumaan suomalaiseen yhteiskuntaan. Kulttuurien erityispiirteet on hyvä ottaa luonnolliseksi osaksi varhaiskasvatuksen arkea, mikä mielestämme edistää kaikkien ryhmässä olevien suvaitsevaisuutta ja tasapainoista kasvua kohti aikuisuutta.

Varhaiskasvatussuunnitelman (Opetushallitus 2016, 30) perusteissa sanotaan; että ”*varhaiskasvatuksessa arvostetaan ja hyödynnetään suomalaista kulttuuriperintöä ja kansalliskieliä sekä yhteisön ja ympäristön kulttuurista, kielellistä ja katsomuksellista monimuotoisuutta*”. Vasussa kehoitetaan tutustumaan lasten perheisiin ja heidän käytäntöihinsä sekä etsimään heiltä vinkkejä arjen toimintoihin (Ahonen 2017, 102–103). Olemme huomanneet harjoitteluissamme, että kielitaito ja tulkkaus ovat haastavia eri kulttuurien välillä. Kaikista kielistä ei löydy suoraa vastinetta esimerkiksi varhaiskasvatus-termille. On haastavaa saada keskustelun kaikki osallistujat ymmärtämään käsiteltävää asiaa. Kielitaito on yhä tärkeämpi työväline meille ammattilaisille. Havaitimme myös suomalaisten sukupolvien kulttuurien olevan erilaista, mistä saattaa seurata ristiriitoja. Meidän ammattilaisten tulee reflektoida omaa toimintaamme ja miettiä ratkaisuja ristiriitoihin. Lapsen kehityksen kannalta kulttuurien ristiriidat eivät ole suotavia. Meidän tulee

korostaa toiminnassamme suvaitsevaisuutta ja tukea maahanmuuttajataustaisten lasten vanhempia lapsen äidinkielen kehittämisessä sekä oman kulttuuriperimän vaalimisessa.

Lapsien suhtautuminen monikulttuurisuuteen heijastuu heidän vanhempiensa mielipiteistä. Varhaiskasvatuksessa voidaan tutustua kulttuureihin ja katsomuksiin. Internetin välityksellä on saatavilla paljon tietoa esimerkiksi perinneruuista, pukeutumisesta, kielestä, kirjaimista ja leikeistä. Ammattikasvattajan oma katsoamus ja arvot heijastuvat lapsiin, siksi hänen on tärkeää tiedostaa sekä kyetä punnitsemaan oma arvomaailmaansa. (Ahonen 2017, 228–230.) Uutisointi voi pelottaa lapsia, koska sodista kerrotaan mediassa avoimesti. Maahanmuuttajataustaisella lapsella voi olla jopa todellisia kokemuksia sodasta. Näistä asioita on hyvä keskustella kasvattajan johdolla yhdessä ryhmän kanssa. (Ahonen 2017, 235.) Leikki on maailmanlaajuinen ilmiö. Vasu tunnustaa, että leikki on tärkeä oppimisen väline lapselle. Leikin kautta voidaan tutustua rikkaalla tavalla omaan kulttuuriin, kieleen, matemaattisiin taitoihin ja ylipäätään kaikkiin mielenkiintoisiin ilmiöihin. Tutkimustulokset kertovat, että lapset haluavat aikuisten osallistuvan heidän leikkeihinsä. (Ahonen 2017, 90–91.) Lasten sekä perheiden osallisuus on uuden vasun keskiössä, mikä velvoittaa ammattilaisia ottamaan koko perheen mukaan uudella tavalla varhaiskasvatuksen arkeen. Tulevina ammattilaisina haluamme toteuttaa uuden varhaiskasvatussuunnitelman tavoitteita, koska haluamme olla rakentamassa parempaa tulevaisuutta lapsille.

Oppaan materiaalin keruu sekä sen kokoamisprosessi olivat mielestämme haastavia, vaikka opimme siitä paljon. Haastatteluista sekä pääkaupunkiseudun jo olemassa olevista projekteista kertyi paljon uutta tietoa menetelmistä, joista emme olleet ennen kuulleet. Haastattelujen tuloksien pohjalta oppaan sisältö olisi jäänyt liian suppeaksi, sillä vastauksista ilmeni menetelmien vähäisyys lasten kulttuuritaustojen huomioimisessa. Tutkimuksemme mukaan maahanmuuttajataustaisten lasten tukeminen päiväkodin arjessa on painottunut S2-kielen opetukseen Raumalla. Monikulttuurisen varhaiskasvatuksen osa-alueella Rauman kaupungissa on vielä kehitettävää. Nähdäksemme opas on kehityskelpoinen työkalu monikulttuuristen lasten parissa työskenteleville ammattilaisille ja toivoi-

simme, että mahdollisimman moni heistä ottaisi oppaan käyttöön ryhmänsä lasten toimintaa suunnitellessa. Olisi mielenkiintoista saada tietää, mitä ideoita opas herättää ja miten menetelmiä kehitetään edelleen. Uusien ideoiden pohjalta olisi mahdollisuus jatkotutkimukselle ja oppaan päivittämiseen sekä laajentamiseen. Odotamme molemmat innolla, että pääsemme työssämme toteuttamaan oppaan menetelmiä käytännössä. On mielenkiintoista nähdä, miten menetelmiä sekä hyviä käytäntöjä on mahdollista toteuttaa varhaiskasvatuksen arjessa.

Uusi varhaiskasvatussuunnitelma (Opetushallitus 2016, 20–21) on päivittänyt varhaiskasvatuksen ammattilaisen työn velvoitteita. Kaikessa toiminnassa painottuu pedagogiikka ja kunnioittava vuorovaikutus. Ammattilaiselta tarvitaan joustavuutta, jotta lapsen osallisuus tulee huomioiduksi. Ammattilaisen asenne on avainasemassa työn tekemiseksi määräysten mukaan. Tämän mittavan opin- näytetyöprosessimme aikana olemme saaneet tukea yhteistyöstämme sekä olemme oppineet paljon uutta monikulttuurisuudesta ja varhaiskasvatuksesta. Oppaamme tärkeimpänä tarkoituksena on toimia kipinä sytyttäjänä monikulttuurisen ja suvaitsevan varhaiskasvatuksen edistämiseksi. Halusimme oppaalla rohkaista ammattilaisia monikulttuurisuuskasvatuksen kehittämiseen varhaiskasvatuksessa.

LÄHTEET

- Ahonen, L. (2017). *Vasun käyttöopas*. Jyväskylä: PS-Kustannus.
- Baldock, P. (2010). *Understanding Cultural Diversity in the early years*. London: Sage.
- Eerola-Pennanen, P. (2011). Monikulttuurisuus varhaiskasvatuksessa. Teoksessa E. Hujala & L. Turja (toim.) *Varhaiskasvatuksen käsikirja* (s. 233–245). Jyväskylä: PS-Kustannus.
- Elo, J. & Roos, P. Maahanmuuttajataustaisen lapsen ja perheen tukeminen. Teoksessa E. Hujala, L. Turja, J. Elo & P. Roos (toim.) (2014). *Varhaiskasvatuksen käsikirjan työkirja* (s.117–120). Jyväskylä: PS-Kustannus.
- Eskola J. & Vastamäki, J. Teemahaastattelu: opit ja opetukset. Teoksessa R. Valli & J. Aalto (toim.) (2007). *Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. Metodien valinta ja aineistonkeruu: vinkkejä aloittelevalle tutkijalle*. (s. 25–43). Jyväskylä: PS-Kustannus
- Gothóni, R., Hyväri, S., Karjalainen, A. L., Kivirinta, M., Kolkka, M. & Vuokila-Oikkonen, P. (toim.) (2016). *Osallistavan ja tutkivan kehittämisen opas*. (Diak opetus, 2). Helsinki: Diakonia-ammattikorkeakoulu. Saatavilla <http://libguides.diak.fi/tutkehopas>
- Hakala, J. (2007). Menetelmällisiä koetuksia. Teoksessa J. Aaltola & R. Valli (toim.), *Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. Metodien valinta ja aineistonkeruu: vinkkejä aloittelevalle tutkijalle* (s.12–24). Jyväskylä: PS-Kustannus.
- Heinonen, H., Iivonen, E., Korhonen, M., Lahtinen, N., Muuronen, K., Semi, R & Siimes, U. (2016). *Lasten oikeudet ja aikuisten vastuut varhaiskasvatuksessa*. Jyväskylä: PS-Kustannus.
- Helsingin kaupunki 2018. Ota koppi! -ohjelma. Saatavilla 3.1.2018 <http://www.otakoppi-ohjelma.fi/ota-koppi-ohjelma/esipuhe>
- Kaivosoja-Jukkola, L. (2012). Adoptiolapsen kielenkehitys. Teoksessa J. Sinkkonen & K. Tervonen-Arnkil (toim.) *Lapsi uusissa oloissa. Tietoa si- jaishuollosta ja adoptiosta* (s.114–127). Helsinki: Duodecim.

- Kalliala, M. Uskonto, kulttuuri ja Lapsuus. Teoksessa M. Ubani, S. Poulter & A. Kallioniemi (toim.) (2015). *Uskonto lapsuuden kulttuureissa*. (s. 15–34). Helsinki: Lasten keskus.
- Kivijärvi, T. Maahanmuuttajataustaisen lapsen ja perheen tukeminen. Teoksessa E. Hujala & L. Turja (toim.) (2011). *Varhaiskasvatuksen käsikirja* (s. 246–259). Jyväskylä: PS-Kustannus.
- Kiviniemi, K. Laadullinen tutkimus prosessina. Teoksessa R. Valli & J. Aalto (toim.) (2015). *Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2. Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin* (s. 74–88). Jyväskylä: PS-Kustannus
- Koskinen, E. 2017. Rauman kaupungin varhaiskasvatuksen palvelupäällikön haastattelu 27.9.2017 Raumalla.
- Kuusisto, A. 2009. Homma hanskassa! Päiväkodin monimuotoisuus rikkautena. Mucca: Helsingin kaupungin sosiaalivirasto. Oppaita ja työkirjoja 2009:3. Saatavilla 18.12.2017 https://tuhat.helsinki.fi/portal/files/80176304/Homma_hanskassa_Finnish_language_guide_book_for_staff_on_multiculturalism_in_kindergarten_context_Kuusisto_A_2009.pdf
- L 36/1973. Varhaiskasvatuslaki. Saatavilla <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1973/19730036>.
- Laine, M. (2014). *Kulttuuriperintökasvatus – vanhanaikaista ja nationalistista?* Suomen kulttuuriperintökasvatuksen seuran julkaisuja 8. Kulttuuri-identiteetti & kasvatus. Kulttuuriperintökasvatus kotoutumisen tukena (s.140 –152). Saatavilla 20.11.2017 https://kulttuuriperintokasvatus.wp-palvelu.fi/wp-content/uploads/2015/04/Kulttuuri-identiteetti_ja_kasvatus.pdf
- Opetushallitus 2016. Varhaiskasvatussuunnitelma. Saatavilla 18.10.2016 http://www.oph.fi/download/179349_varhaiskasvatussuunnitelman_perusteet_2016.pdf
- Paavola, H. & Talib, M.-T. (2010). *Kulttuurinen moninaisuus päiväkodissa ja koulussa*. Jyväskylä: PS-Kustannus.

Rauman kaupunki 2014. Ol niingon gotonas – Monikulttuurisuus Rauman varhaiskasvatuksessa -käsikirja. Rauman kaupungin kasvatus- ja opetustoimi. Saatavilla 15.10.2017

https://www.google.fi/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&cad=rja&uact=8&ved=0ahUKEwj0rsr1_eXXAhXHA5oKHV-vBm4QFggsMAA&url=https%3A%2F%2Fpeda.net%2Frauma%2Fvarhaiskasvatus%2Fem%2Fsje%2Fong-ksm%2Fong%3Afile%2Fdownload%2F1421e4fff66cdfaafc47c34b1ad2cbdf90db547%2FOL%2520NIINGON%2520GOTONAS_v0_NETTI.pdf&usg=AOv-Vaw11gMSP0T-y5gC14LXHo9hr

Rauman kaupunki 2017. Lapsi kasvun polulla. Rauman kaupungin varhaiskasvatussuunnitelma 2017. Saatavilla 1.9.2017

<https://www.rauma.fi/wp-content/uploads/2017/08/Vasu-2017-6.7.2017.pdf>

Ruoste, K. 2018. Rauman kaupungin varhaiskasvatuksen aluejohtajan haastattelu 7.1.2018 Raumalla.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. (2011). *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Helsinki: Tammi.

Vilka, H. & Airaksinen, T. (2003). *Toiminnallinen opinnäytetyö*. Helsinki: Tammi.

LIITE 1: Haastattelukysymykset

1. Onko ryhmässäsi tällä hetkellä tai onko ryhmässäsi ollut aikaisemmin maahanmuuttajataustaisia lapsia?
2. Miten perehdyt lapsen kulttuuriin ja teet sen näkyväksi arjessa?
3. Voitko antaa esimerkkejä käyttämistäsi menetelmistä, joita käytät lapsien eri kulttuuritaustojen tukemiseen?
4. Millaisia materiaaleja on käytössä?
5. Miten perheiden toiveita selvitetään?
6. Miten perheiden osallisuus näkyy käyttämässänne menetelmissä?
7. Miten toimintaympäristöä muokataan eri kulttuurien huomioimiseksi?
8. Miten kasvatuskumppanuus toteutuu yhteisen kielen puuttuessa?
9. Mitä hyväksi havaittuja menetelmiä ja lähteitä voisit suositella?

Lasten kulttuurit tutuiksi

Menetelmiä monikulttuuriseen varhaiskasvatukseen

Anna-Maria McNab
Marjo Mäkelä

Alkusanat

Suomi on monikulttuurisempi kuin koskaan ennen. Raumalla maahanmuutto on lisääntynyt huomattavasti viimeisen reilun kymmenen vuoden aikana. Rauman kaupungin varhaiskasvatuksen piirissä on lukuisia eri kulttuuritaustaisia lapsia sekä heidän perheitään. 3–5-vuotiaisen lasten ryhmissä maahanmuuttajataustaisten lasten osuus on kasvanut noin kolmanneksella vuoteen 2016 verrattuna. Rauman kaupunki on vuonna 2014 laatinut monikulttuurisuutta koskevan käsikirjan, josta voi ammentaa tietoa ja ohjeita mm. suomen kielen opetukseen. Linkki käsikirjaan on tämän oppaan kirjallisuusluettelossa.

Tässä oppaassa esitellään käytännössä toteutettavia menetelmiä, joilla maahanmuuttajataustaisten lasten erilaiset kulttuurit ja kulttuuritaustat huomioidaan ja tehdään näkyviksi varhaiskasvatuksen arjessa. Menetelmiä voidaan hyödyntää lasten kanssa tehtävän työn lisäksi myös vanhempien ohjauksessa. Oppaan käytännönläheisiä menetelmiä voidaan soveltaa kaikkiin kieliin ja kulttuureihin.

Varhaiskasvatuslaki ja varhaiskasvatussuunnitelma velvoittavat ammattikasvattajia huomioimaan lapsen sekä perheen kulttuuriset erityispiirteet sekä äidinkielen. Ammattikasvattajan tehtävä on perehtyä jokaisen ryhmässä olevan lapsen kulttuuritaustaan, arvostaa sitä ja tuoda eri kulttuurit näkyväksi päiväkodin arkeen. Oppaaseen kerättyjen menetelmien tavoitteena on edistää kaikkien ryhmässä olevien lasten ymmärrystä monikulttuurisesta maailmasta sekä samalla vahvistaa toisista maista kotoisin olevien lasten kulttuurisidettä.

Oppaassa esitellyt menetelmät on koottu haastattelemalla Rauman kaupungin varhaiskasvatuksen ammattilaisia heillä jo käytössä olevista menetelmistä. Haastattelujen lisäksi olemme käyttäneet muita aiheeseen liittyviä lähteitä, jotka löytyvät oppaan kirjallisuusluettelosta. Oppaan tärkein tarkoitus on toimia kipinä sytyttäjänä ja pohjana uusille ideoille monikulttuurisen sekä suvaitsevan varhaiskasvatuksen edistämiseksi.

Monikulttuurisuuden näkyväksi tekeminen varhaiskasvatuksen arjessa

Juhlat

Lapset rakastavat erilaisia juhlia. Keskustele lapsien ja vanhempien kanssa heidän kulttuuriinsa kuuluvista tärkeistä juhlistaan ja tarvittaessa etsi internetistä lisätietoa. Järjestäkää vanhempien avustuksella juhlitapoihin ja käytäntöineen. Ota selvää miten tietty juhla, esimerkiksi pääsiäinen toteutuu eri maissa. Keskustele lasten kanssa eri käytännöistä, jotka liittyvät ruokailuun ja muihin tapoihin eri kulttuurien juhlissa.

Vanhempien kanssa voidaan sopia nyyttikestit, vaikka retkipäivään tai juhlan yhteyteen. Nyyttikesteihin voi vanhempia rohkaista valmistamaan tai leipomaan perinneruokaa tai leivonnaisia. Näin kaikilla on mahdollisuus maistaa ja tutustua uusiin makuihin sekä keskustella niistä jälkeenpäin.

Ruoat ja ruokailutavat

Tutustu ruokiin, joita ryhmäsi lasten eri kulttuureihin kuuluu. Kulttuureihin kuulumattomat ruoka-aineet selvitetään vanhempien kanssa keskustelemalla ennen kuin lapsi aloittaa varhaiskasvatuksen. Tietoa ruoista ja ruokailutottumuksista voit hankkia keskustelemalla vanhempien kanssa tai kirjoista tai internetistä. Mahdollisuuksien mukaan pienryhmissä voidaan valmistaa esimerkiksi leivonnaisia tai pientä suolaista naposteltavaa eri kulttuurista tulleen ohjeen mukaan. Teemapäivänä voidaan tarkastella muiden kulttuureiden ruokailutottumuksia esimerkiksi syömällä sormin yhteisiltä lautasilta tai harjoittelemalla syömistä puikoin.

Musiikki

Kokoa soittolista tai oma CD-levy, johon sisältyy musiikkia ryhmäsi kaikkien lasten eri kulttuureista. Musiikki voi olla eri kielillä tai instrumentaalista. Musiikkia voidaan soittaa eri arjen tilanteissa, kuten unihuoneessa, musiikkituokioissa tai aamupiirissä.

Pidä lapsille oma levyraati. Lapset voivat halutessaan esitellä omia lempilaulujaan.

Voitte opetella ryhmässä laulun lapsen omalla äidinkielellä. Syntymäpäivänä lapselle voidaan soittaa onnittelulaulu myös hänen äidinkielellään.

Tutustukaa yhdessä eri maiden soittimiin kuvien ja musiikin avulla. Jos mahdollista, hanki ryhmään soittimia tarkasteltavaksi esimerkiksi lapsen kotoa.

Vaatetus

Järjestä teemapäiviä erilaisista vaateuksista lasten kanssa. Jos ryhmässasi oleva lapsi tai hänen vanhempansa käyttävät suomalaisesta tyylistä poikkeavia vaatteita, voit pyytää vanhempia kertomaan asuista sekä niiden merkityksistä. Vaihtoehtoisesti voit etsiä kirjoista tai internetistä kuvia, joiden avulla viritellä keskustelua erilaisista tyyleistä ympäri maailmaa. Roolivaatevalikoimaan voi lisätä asusteita eri kulttuureista.

Monikulttuurinen toimintaympäristö

Toimintaympäristön muokkaaminen

Monikulttuurista toimintaympäristöä voidaan tukea selkein kuvin. Sen toteutuminen edellyttää laadukkaita ja hyväkuntoisia välineitä, materiaaleja ja leluja. Yhteisen kielen puuttuessa on tärkeää, että lelut ovat lapsen saatavilla ja niiden paikat on merkitty kuvin. Arjen kaikki toiminnot kuten viikko- ja päiväjärjestys, siirtymä-, pukeutumis-, ja wc-tilanteet tulee olla selkeästi merkittyinä kuvin ryhmän tiloissa. Papunetistä löytyy tarvittaessa tulostettavaa kuvamateriaalia. Linkki Papunetin kuvamateriaaliin on kirjallisuusluettelossa.

Tutkimusmatkailua ympäri maailmaa

Laita seinälle kaikkien näkyviin suuri maailmankartta. Yhteisten tuokioiden sekä yleisen keskustelun virittäjänä voidaan tarkastella, mistä ryhmän aikuiset, lapset sekä heidän lähipiiriinsä kuuluvat tärkeät ihmiset ovat kotoisin. Yhteisen keskustelun aikana voidaan selvittää, onko ryhmän lapsen naapuri tai harrastuskaveri kotoisin jostakin toisesta maasta. Maailmankartan avulla voidaan tarkastella, missä heidän toinen kotimaansa sijaitsee.

Lapset voivat esimerkiksi kiinnittää maailmankarttaan tärkeän maan tai kaupungin kohdalle oman kuvansa tai itse askartelemansa lipun. Kartalle voidaan myös kiinnittää lapsen omakuva tai lippu sen maan kohdalle, jossa lapsi haluaisi käydä. Esille nousseiden maiden eri kulttuureista, kielistä ja tavoista käydään yleistä keskustelua kaikkien lasten kanssa.

Askartelu ja kuvataide

Askartelu ja kuvataide on helppoa yhdistää monikulttuuriseen kasvatukseen.

Voit ohjata lapsen maalaamaan tai piirtämään oman kuvansa. Kuvista keskustellaan lapsien kanssa, miten jokainen on sekä luonteeltaan että ulkonäöltään omanlaisia ja ainutlaatuisia. Miten hienoa onkaan, kun me kaikki olemme ainutlaatuisia. Lapsia voidaan ohjata piirtämään kuvia omista perheistään, joista heijastuu perheiden moninaisuus.

Valmiista lasten kuvista voidaan järjestää taidenäyttely, jossa ihastellaan ja juhlistetaan mahtavaa moninaista ryhmää.

Lapsien kanssa voidaan askarrella heidän elämäänsä liittyvän toisen tärkeän kulttuurin lippu. Lippujen väreistä, kuvioista ja niiden merkityksestä voidaan myös keskustella lapsien kanssa. Eri liput voidaan ripustaa seinille tai seinällä olevaan karttaan.

Kasvatuskumppanuus ja perheiden osallisuus

Vinkkejä yhteisen kielen löytämiseen

Google translate -sovelluksesta saa tukea yksinkertaisten lauseiden sekä yksittäisten sanojen kääntämiseen.

Kerro perheille ryhmässä tehdyistä harjoituksista ja kannusta heitä jatkamaan niitä kotona. Kuvasanakirjojen avulla lapsi ja aikuinen voivat oppia yhdessä kieltä. Etsi keinoja vanhempien kannustamiseen, jotta he edistävät kotona lapsen omaa äidinkieltä. Tutkimusten mukaan toimivan kaksikielisuuden syntymiseksi lapsen tulisi altistua molemmille kielille vähintään neljä tuntia päivässä.

Tulkin käyttö yhteisen kielen puuttuessa on aikuisten kesken tärkeää. Lasta ei tule käyttää ammattilaisten ja perheen välisenä tulkkina. Lapselle ei ole hyväksi joutua aikuisen rooliin. Lapsi voi kokea olevansa vastuussa viestin oikein välittämisestä tai joutua kääntämään asioita, joita ei ymmärrä.

Kirjavinkit:

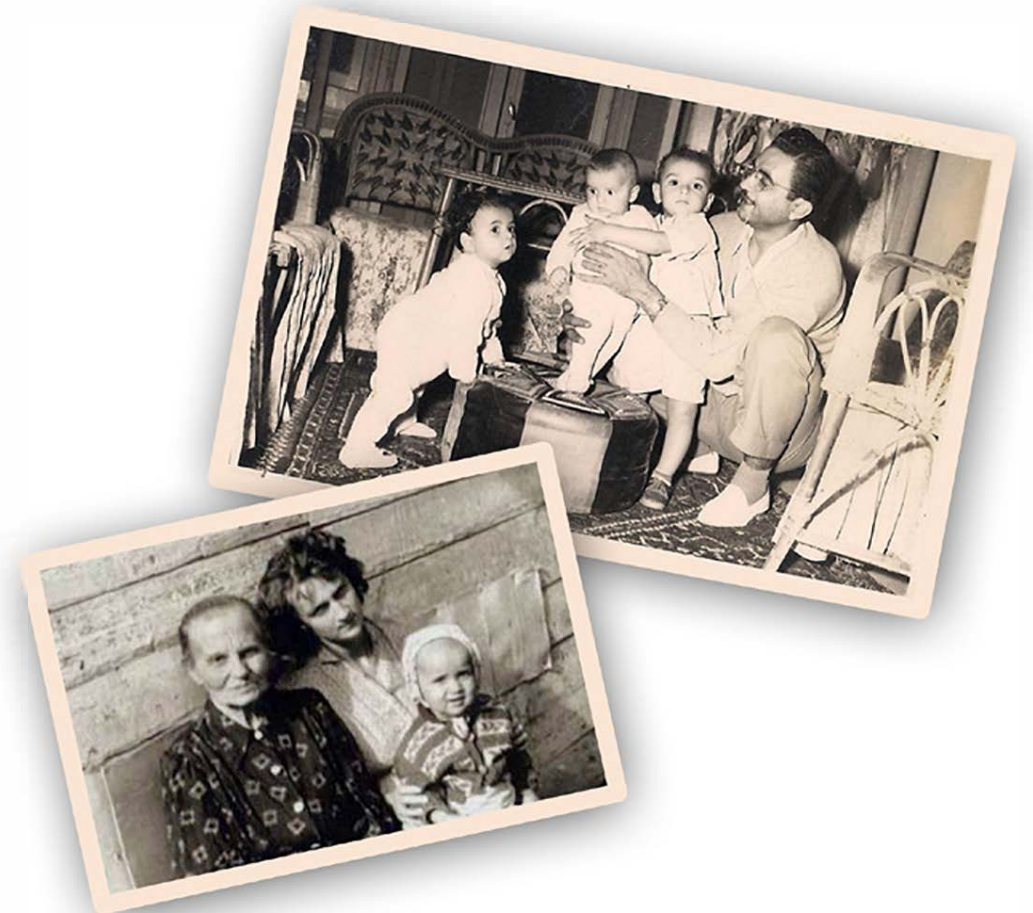
Perheen osallistaminen ryhmän arkeen

Osallista lasten vanhempia tai isovanhempia kertomaan kulttuuristaan. Tämän voi toteuttaa esimerkiksi pyytämällä heitä paikan päälle lukemaan satuja tai laulamaan lauluja omalla kielellään. Lasten toisissa maissa asuviin läheisiin voidaan ottaa yhteyttä vaihtoehtoisesti Skypen välityksellä. Kannusta perheitä ylläpitämään yhteyttä läheisiin vapaa-ajalla, jotta lapsen yhteys perheen kulttuuriperimään jatkuu.

Alkuhaastattelun yhteydessä, arjen kohtaamisissa tai vanhempainilloissa voidaan haastatella vanhempia heidän kulttuuriin liittyvistä erityispiirteistään sekä vaikkapa leikeistä, joita he ovat lapsena leikkineet. Vanhempia ja läheisiä voidaan kutsua varhaiskasvatusympäristöön ohjaamaan lapsia eri leikeissä tai tutustuttamaan erilaiseen ruokakulttuuriin (leipominen tai nyyttikestit).

Pyydä vanhempia tuomaan kuva lapsuudestaan. Kuvaan tulee liittää kertomus, josta selviää kuvan tapahtumat. Esimerkiksi: Missä kuva on otettu? Kuka/keitä kuvassa on? Mitä kuvassa tapahtuu? Kannusta vanhempia kertomaan omista lapsuudenleikeistään ja pyydä heitä ryhmään opettamaan leikki. Pyydä vanhempia tuomaan ryhmääsi tarkasteltavaksi esine tai lelu kotimaastaan ja liittämään siihen tarina. Kuvia, esineitä sekä tarinoita voidaan jakaa lasten kanssa yhteisissä tuokioissa tai aamupiirissä.

Kotouttaminen osana varhaiskasvatusta

Kerro vanhemmille kaupunkisi erilaisista harrastus- ja vapaa-ajan mahdollisuuksista. Rohkaise perheitä osallistumaan toimintaan. Arvioi perheen tuen tarve. Huomioi perhettä sen tarvitsemalla tavalla. Anna aikaasi enemmän. Voit esimerkiksi soittaa vanhemmalle ja antaa lisätietoa retkistä ja ryhmäsi tapahtumista. Näin varmistat, että he ovat ymmärtäneet asian oikein. Käytä tulkkia yhteisen kielen puuttuessa.

Kiitokset:

Haluaisimme kiittää niitä Rauman kaupungin varhaiskasvatuksen ammattilaisia, jotka osallistuivat haastatteluihimme. Toivomme oppaasta olevan hyötyä varhaiskasvatuksen arkeen sekä lapsille että aikuisille. Osa oppaassa esitetyistä ohjeista sekä menetelmistä on peräisin Mucca ja Otakoppi! -hankkeista sekä Familia -yhdistykseltä. Suosittelemme lämpimästi kaikille näitä monikulttuurisuutta Suomessa käsitteleviä lähteitä. Erityiset kiitokset Danny McNabille, joka auttoi meitä oppaan taitossa.

Terveisin, Anna McNab ja Marjo Mäkelä.
Raumalla 30.12.2017.

